

F.M. DOSTOIEVSKI

◆
Crimă și pedeapsă

Roman în șase părți, cu epilog

Traducere din limba rusă și note de
ION COVACI

Prefață de
ALBERT KOVÁCS

CUPRINS

Prefață de Albert Kovács	5
Tabel cronologic	12
Partea întâi	15
Partea a doua	105
Partea a treia	216
Partea a patra	305
Partea a cincea	389
Partea a șasea	473
Epilog	573

PARTEA I

ÎNTR-O ZI DE ÎNCEPUT DE IULIE

PARTEA ÎNTÂI

I

ÎNTR-O ZI DE ÎNCEPUT DE IULIE, neobișnuit de caldă, un Tânăr își părăsi mansarda pe care o ținea cu chirie pe Intrarea S. și, ieșind în stradă, se îndreptă cu pași înceți, indecis parcă, spre podul K.

Coborând, avusese norocul să nu dea ochi cu gazda. Cămăruța lui era cocoțată chiar sub acoperișul casei înalte, cu patru etaje, și aducea mai degrabă cu un dulap decât cu o locuință. Gazda, de la care închiriașe această cămăruță cu pensiune completă — casă, masă și curătenie —, locuia un etaj mai jos, într-un apartament separat, și, de fiecare dată când ieșea, Tânărul era nevoit să treacă prin fața bucătăriei stăpânei, a cărei ușă era, aproape întotdeauna, larg deschisă spre scară. Si de fiecare dată, traversând acel palier, Tânărul încerca un simțământ penibil, de care se rușina și care îl făcea să se încrunte. Îi era dator vândut proprietăresei și se ferea să o întâlnească.

Nu că ar fi fost slab de înger ori laș, dimpotrivă, dar de la o vreme traversa o stare de irascibilitate și încordare vecină cu ipohondria. Se zăvorâse în sine și se însigurase într-atât, încât avea oricare nu numai de întâlnirea cu proprietăreasa, ci de orice relație cu semenii. Era strivit de săracie, dar până și strâmtorarea în care trăia încetase, de un timp încوace, să-l împovăreze. Abandonase toate preocupările existențiale, nici nu mai voia să audă de ele. În realitate, puțin îi păsa de gazdă, indiferent ce gânduri rele ar fi nutrit aceea. Dar să fie acostat pe scară și silit să asculte un potop de nerozii despre te miri ce trivialități ale vieții

cotidiene, cu care n-avea nici în clin, nici în mâncă, insistențele privind plata chiriei, amenințările și väicările cucoanei, și apoi necesitatea de a recurge la subterfugii, de a născoci scuze, de a minți — ei, nici aşa, mai bine se furișează pisicește pe scări și iutește pasul, să nu-l vadă nimeni.

Dar de această dată, în timp ce ieșea din clădire, frica de a da ochii cu creditoarea lui sfârși prin a-l intrigă de-a binelea.

„Ce coc în minte și ce nimicuri mă oripilează! se miră el cu un zâmbet straniu. Curios: totul e la îndemâna omului, dar, de poltron ce e, și anume le e frică oamenilor cel mai mult? De următorul pas, de cuvântul ce le stă pe limbă — orice îi scoate din bulionul lor îi bagă în sperieți... De altminteri, și eu prea bat câmpii. De aceea nici nu fac nimic, pentru că bat câmpii. De fapt, e valabil și de-a-ndoaselea: bat câmpii pentru că nu fac nimic. În ultima lună, m-am deprins să dondănesc, zăcând cât e ziulică de lungă într-un ungher și visând cai verzi pe pereti. De ce m-am pornit într-acolo? Sunt eu capabil de *lucrul* *ăsta*? E *asta* ceva serios? Nicidecum. Fantezii, autoamăgire, joc! Da, pesemne, totul nu e decât un joc!”

Strada era năpădită de dogoare și zăpușeală; pretutindeni, îmbulzeală, mormane de var, lemnărie pentru schele, cărămizi, colb și acea duhoare estivală aparte, binecunoscută oricărui petersburghez căruia nu-i dă mâna să închirieze, vara, o casă de vacanță în afara orașului — toate astea laolaltă zgândăreau și mai mult nervii, oricum zdruncinați, ai Tânărului. Miasmele insuportabile ale cărciumilor, risipite puizerie în această parte a orașului, și bețivii ce-i tăiau necontentit calea, în pofida faptului că ziua de muncă încă nu se isprăvise, desăvârșeau coloritul respingător și trist al priveliștii. O nemărginită scârbă invadă pentru o clipă trăsăturile delicate ale Tânărului. În treacăt fie spus, era un flăcău foarte arătos, săten, destul de înalt, zvelt și bine croit, cu minunați ochi de culoare închisă, foarte expresivi. Curând căzu într-o adâncă îngândurare, mai bine zis, într-un fel de uitare de sine, și își continuă drumul fără să mai observe, refuzând să observe, ce se petreceă împrejur. Numai arareori,

remarcându-și, o dată în plus, tentația de a vorbi singur, bombardarea ceva indistinct. Era conștient că, uneori, gândurile lui o luau razna și se simțea foarte slăbit: de două zile nu mâncase mai nimic.

Era atât de prost îmbrăcat, încât un altul în locul lui, fie și cel mai mizer vagabond, s-ar fi sfuit să iasă, ziua în amiaza mare, pe stradă în asemenea jerpelituri. Străbătea, însă, un cartier unde cu greu ai fi putut surprinde pe cineva prin vestimentație. Apropierea pieței de fân Sennaia, abundența de stabilimente rău famate, și îndeosebi populația de târgoveti și meseriași îngrămădită pe aceste uliți și ulicioare din inima orașului colorau, uneori, panorama cu asemenea subiecți, încât ar fi fost straniu ca vreo figură întâlnită în cale să te întrige. Iar în sufletul Tânărului se acumulase atâta înverșunată sfruntare, încât, în pofida pudorii specific juvenile, flânând pe străzi, puțin îi păsa de aspectul lui ponosit. Altminteri ar fi stat lucrurile dacă s-ar fi întâlnit cu unii cunoscuți sau foști colegi, cu care, îndeobște, nu-i plăcea să se vadă... Si totuși, când un bețivan, pe care cine știe de ce și unde îl cărau într-o haraba enormă, trasă de un enorm cal de povară, îi aruncă, brusc, din mers: „Bă, clop teuton!”, hohotind din toți bojocii și arătându-l cu degetul, Tânărul se opri brusc și-si duse, instinctiv, mâna la pălărie. Era un Zimmermann, dar ponosit de-acum, ros, numai găuri și pete, fără boruri, turtit ridicol într-o parte. Dar nu rușinea, ci un cu totul alt simțământ, asemănător cu panica, îl cuprinse pe Tânăr.

— Eram sigur, bălmăji el agitat, presimțisem!... Ce porcărie sinistră! O tâmpenie, te miri ce fleac îți poate spulbera planul cel mai bine gândit! Bunăoară, o pălărie prea bătătoare la ochi... Caraghioasă, și de aceea bătătoare la ochi... La zdrențele mele ar fi trebuit neapărat o șapcă, o fleandură oricât de pleoștită, numai nu bâzdâgania asta. Nimeni nu poartă aşa ceva, se observă de la o poartă, se întipărește în memorie, de unde țășnește când nici cu gândul nu gândești — și poftim indicul pe tavă. Când pui la cale asemenea chestii, trebuie să fii cât mai șters, să treci nebăgat în seamă... Amănuștele, diavolul se ascunde în amănuște!... Tocmai ele dau totul peste cap...

Nu avea mult de mers; știa chiar căți pași avea de făcut până acolo de la poarta casei lui: exact șapte sute treizeci. Într-o zi, sedus de fantasma lui, îi numărase. Pe atunci, nu credea încă în această himeră, nu făcea decât să se ațâpe singur cu voluptuoasa ei nebunie. Acum însă, la o lună distanță, începuse să privească altfel lucrurile și, în pofida solilocviilor lui autoflagelante despre propria-i slabiciune, neputință și indecizie, ajunsese să vadă în visul lui „scelerat” o întreprindere fezabilă, cu toate că încă nu-și dădea sieși crezare. Iar acum se ducea să facă o repetiție, și agitația lui creștea cu fiece pas.

Se apropie înfiorat, cu inima bătând să-i spargă pieptul, de casa enormă, ce dădea cu partea din spate spre canal, iar cu fațada — spre strada N. Clădirea consta dintr-o puizerie de apartamente strâmte și era populată de mici meșteșugari — croitori, lăcătuși, bucătărese —, cățiva nemți, dame cu ocupării absconse, mici funcționari etc. Locatarii mișunau, într-un necontentit du-te-vino pe sub ambele porți și în cele două curți interioare. Imobilul era deservit de trei sau patru portari. Încântat că nu dăduse nas în nas cu nici unul dintre ei, Tânărul o zbughi numai de căt, de sub bolta porții, pe intrarea din dreapta. Scara era întunecoasă și îngustă, o scară „de serviciu”, dar el cunoștea, pentru că o studiase, toată această ambianță, care îi convinea: în asemenea obscuritate, chiar și un ochi iscoditor nu prezenta nici o primejdie. „Dacă deja îmi tremură nădragii, ce-o să fie când, la o adică, mă voi hotărî să trec la *fapte*?” se întrebă el fără voie, urcând spre etajul trei. Aici îi tăiară calea doi rezerviști, acum hamali, care scoteau mobila dintr-un apartament. Știa că acolo locuia un funcționar neamă cu familie numerosă: „Se pare că neamțul se mută, ceea ce înseamnă că la etajul trei, pe această scară și pe acest palier, va rămâne, o vreme, locuit doar apartamentul babei. E bine de reținut, pentru orice eventualitate”, se gândi el și sună la ușa bătrânei. Soneria târâi slab, de parcă clopoțelul ar fi fost de tinichea, nu de aramă. În micile apartamente din clădirile de acest gen, aşa sunt toate soneriele. Uitase timbrul clopoțelului, și acum clinchetul lui aparte îi evocă brusc ceva, îl făcu să vadă ca aievea... Tresări, într-atât îi slăbiseră

nervii. Peste puțină vreme, ușa se întredeschise și, prin crăpătura îngustă, locatara îl măsură cu vădită neîncredere: i se vedea doar ochii strălucind în întuneric. Dar, văzând că pe palier era lume, femeia prinse curaj și deschise ușa de-a binelea. Tânărul pași peste prag într-un antreu întunecat, împărțit în două de un paravan, dincolo de care se ghicea o bucătărioară minusculă. Bătrâna stătea dinaintea lui tăcută, privindu-l întrebător. Era o băbuță măruntică și uscătivă, de vreo șaizeci de ani, cu nas ascuțit și ochi iscoditori, plini de răutate, dezbrobotită. Părul ei bălai, presărat cu fire albe, era dat din belșug cu ulei. Pe gâtul subțire și lung, aducând cu un picior de găină, își infășurase o flanelă roasă, iar pe umeri, cu toată zăpușeala, îi atârna, bălgă-nindu-se, o scurteică de blană, năpârlită și decolorată. Bătrâna tușea și icnea fără istov. Pesemne, Tânărul o fixa cu o privire bizară, căci și în ochii ei reveni brusc neîncrederea.

— Raskolnikov, student; am mai trecut pe la dumneavoastră, cu vreo lună în urmă, turui grăbit Tânărul, cu o scurtă plecăciune, dându-și seama că trebuia să se arate cât mai politicos.

— Îmi amintesc, tinere domn, îmi amintesc foarte bine că ai mai trecut, spuse bătrâna răspicat, fără a-l slăbi din ochii bănuitorii.

— Da... și mă aduce cam același păs..., urmă Raskolnikov, ușor tulburat și descumpănit de neîncrederea bătrânei.

„Poate că astă îi e firea, dar data trecută parcă n-am băgat de seamă”, se gândi el, cu un simțământ neplăcut.

Bătrâna tăcu o vreme, parcă pe gânduri, apoi se dădu la o parte și, arătând spre ușa de la cameră, zise, invitându-și musafirul să treacă înainte:

— Poftim înăuntru, tinere domn.

Odaia, nu prea încăpătoare, în care pătrunse Tânărul, cu pereții tapetați în galben, cu mușcate și perdeluțe de muselină la ferestre, era scăldată în lumina puternică a soarelui ce asfințea. „*Și atunci, poate, soarele va străluci la fel!*...” îi trecu, parcă nitam-nisam, prin minte lui Raskolnikov, care examina cu priviri febrile încăperea, pentru a-și fixa în memorie, pe cât era cu puțință, dispunerea în spațiu a lucrurilor. Dar camera aceea nu

avea nimic neobișnuit. Mobilierul, în întregime vechi, din lemn gălbui, consta dintr-un divan cu spătar enorm, bombat, o masă ovală, așezată în fața divanului, o măsuță de toaletă cu oglinoară îngheșuită între cele două ferestre, niște scaune înșirate de-a lungul pereților și câteva tablouri fără valoare, în rame livide, reprezentând adolescente nemăoice cu păsărele în palme — cam asta era tot. Într-un colț, dinaintea unei mici icoane, ardea o candelă. Totul era foarte curat: și mobila, și dușumelele erau lustruite cu temei: totul strălucea. „Mâna Lizavetei”, își spuse Tânărul. În tot apartamentul n-ai fi putut descoperi un fir de praf. „Numai la văduvele bătrâne și înăcrite găsești asemenea curățenie”, mai gândi Raskolnikov, uitându-se cu coada ochiului la perdeluța de stambă ce masca ușa spre cea de a doua odăită, care adăpostea patul și scrinul bătrânei și în care el nu pătrunsesese nicicând. Apartamentul se reducea la aceste două odăi.

— Cu ce-ți pot fi de folos? întrebă cu glas aspru bătrânică, intrând la rândul ei în odaie și proțăpindu-se din nou în fața lui, ca să-l poată privi drept în ochi.

— Am adus un amanet — iată-l! și Raskolnikov extrase din buzunar un ceas de modă veche, plat, de argint, având incrustată pe capac imaginea globului pământesc. Lănțisorul era din oțel.

— Păi și sorocul celuilalt e depășit. S-a împlinit alaltăieri.

— Vă plătesc dobândă pe încă o lună. Mai aveți puțină răbdare, vă rog.

— Asta cum mi-o fi voia, tinere domn: pot aștepta, ori pot vinde amanetul chiar astăzi.

— Cât îmi dați pe ceas, Aliona Ivanovna?

— Numai mofturi aduci, tinere domn, fleacuri fără valoare. Rândul trecut îți-am dat, pentru inel, ditamai două bumăști, deși cu o rublă jumate oricine poate lua unul nou de la giuvaiergiu.

— Dați-mi măcar patru ruble; o să-l recuperez, e de la tata. Curând am de primit niște bani.

— O rublă jumate, cu dobânda înainte, dacă îți convine.

— O rublă jumate! exclamă Tânărul.

— Dacă vrei. Și bătrâna îi întinse ceasul îndărăt. Tânărul îl luă revoltat și dădu să plece, dar se răzgândi numaidecât: înțelese

că bătrâna era ultima lui scăpare și că nu venise doar pentru bani.

— Fie. Dați-mi banii! spuse el abrupt.

Bătrâna vârâ mâna în buzunar, după chei, și trecu în odaia de dincolo de draperie. Rămas singur, Tânărul prinse a asculta atent, urmăriind-o în gând. O auzi descuind scrinul. „Pesemne, sertarul de sus, se gândi el. Cheile, aşadar, le ține în buzunarul drept... Într-o singură legătură, pe o verigă din oțel... Una dintre ele e zimțată și de trei ori mai groasă decât celelalte. Asta nu poate fi de la scrin... Trebuie că baba mai are pe acolo vreo cutie mare ori un cufăr. Cuferele au asemenea chei... Dar, Doamne, ce abject sunt, ce nemernic!...”

Bătrâna se întoarse.

— Uite cum stăm, tinere domn: la o dobândă de zece copeici de rublă pe lună, pentru o lună și jumătate — banii înainte — mie îmi revin cincisprezece copeici. Pentru cele două ruble de data trecută — douăzeci de copeici. Asta înseamnă, cu totul, treizeci și cinci de copeici, aşa că mai capeți, pentru ceas, o rublă și cincisprezece copeici. Ține banii!

— Cum?! Numai o rublă și cincisprezece copeici?

— Atât.

Tânărul nu mai protestă și luă banii. O privea pe bătrâna și nu se grăbea să plece, de parcă ar fi vrut să mai spună ori să mai facă ceva, nici el nu știa ce anume.

— Aliona Ivanovna, zilele astăzi poate că o să vă mai aduc ceva... un portăigăret frumos... de argint... astă după ce îl capătă îndărăt de la un prieten... Si tăcu încurcat.

— Bine. Mai vorbim când îl aduci, tinere domn.

— La revedere, atunci... Sunteți tot singură, surioara nu s-a întors? întrebă el căt putu de degajat, odată ajuns în antreu.

— Dar ce treabă ai cu ea, tinere domn?

— A, nimic deosebit... Am întrebat doar așa... Iar dumneavastră mă repeziți... Cu bine, Aliona Ivanovna!

Raskolnikov ieși, foarte tulburat. Și tulburarea lui creștea cu fiecare clipă. Pe scară se opri de câteva ori, parcă fulgerat. Iar odată ajuns în stradă, izbucni:

„O, Doamne! Ce dezgustător! Oare e posibil, oare... nu, e o aiureală, o absurditate, adăugă el ferm. E posibil să-mi fi clocit mintea ceva atât de monstruos? Câtă mocirlă e în stare să scuipe inima mea? Abject, infam, imund!... Și eu, de o lună întreagă... ”

Dar nu-și putea descărca sufletul nici în cuvinte, nici în izbucniri de furie. Senzația de nemărginit dezgust, care începuse să-l terorizeze încă de pe când mergea spre casa bâtrânei, dobândise o asemenea ampolare și se dezvăluia atât de orbitor, încât Raskolnikov nu mai știa unde să se ascundă de sine. Umbla pe trotuar ca turmentat, nebăgând în seamă trecătorii și izbindu-se de ei; își veni în fire abia pe strada următoare. Era în fața unei cârciumi, un fel de hrubă, în care se intra coborând o scară ce începea direct de pe trotuar. Doi bătrâni tocmai ieșeau pe ușă, sprijinindu-se unul de altul și înjurându-se cu sărg. Fără să stea pe gânduri, Raskolnikov coborî în beci. Nu prea călca prin cârciumi, dar acum își simțea capul învârtindu-i-se și, în plus, o sete mistuitoare îl cuprinsese. Îi crăpa buza după o bere rece, cu atât mai mult cu cât își punea neașteptata slabiciune și pe seama faptului că era nemâncat. Se așeză într-un ungher întunecat și murdar, la o masă cleioasă de licorile scurse pe ea, ceru bere și sorbi cu voluptate primul pahar. Se simți numaidecât mai ușurat, iar gândurile i se limpeziră. „Toate astea sunt prăpăstii, își spuse el revigorat, n-am nici un motiv să cad în degringoladă! Pur și simplu, o disfuncție fizică. Un pahar de bere, un pesmet, și uite că, într-o clipă, mintea începe să duduie, gândurile se limpezesc, intențiile se conturează ferm. Ptiu, ce zbateri de doi bani!... ” Dar, în pofida acestui puseu de autodispreț, arăta înviorat, de parcă să-ar fi eliberat deodata de o povară înfricoșată, și începuse să-i privească pe cei din cârciumă cu îngăduință. Totuși, chiar în acele clipe, în suflet i se insinua simțământul nelămurit că și această deschidere spre optimism ascundea în ea ceva vicios.

Între timp, în cârciumă rămăseseră puțini mușterii. Pe urmele celor doi cheflii pe care-i întâlnise pe scară, mai ieșise, buluc, o ceată întreagă — cinci bărbați și o femeie, dotați cu o armonică. După plecarea lor, în locanta parcă mai spațioasă deodata se asternu liniștea. Mai rămăseseră pe poziții un tip cherchelit, dar

nu cine știe ce, cu înfățișare de târgoveț, care bea bere, alături de o namilă cu cojoc siberian și barbă lungă, încărunțită. Acesta din urmă trăsesee zdravă la măsea și atipise pe o bancă; la răstimpuri, deșteptându-se brusc, își desfăcea brațele și pocnea din degete, săltându-și bustul, fără însă a se ridica de-a binelea de pe laviță, și îngâna un cântecel, chinuindu-se să-și amintească versurile:

Te-am ținut într-un alint,
Varădă-iarnă, te-am iubit...

Sau:

Rătăcind pe ulicioare,
Dau de fosta-mi țitoare...

Dar nimeni nu-i împărtășea exaltarea; taciturnul lui comesean reacționa la aceste ieșiri chiar cu ostilitate și vădit scepticism. În afară de aceștia doi, în hrubă mai rămăsesee un individ cu înfățișare de cinovnic ieșit la pensie. Ședea cu sticla în față, sorbind la răstimpuri din băutură și privind în jur. Acel om părea, și el, pradă unei mari frământări.

II

RASKOLNIKOV NU ERA DEPRINS CU LOCURILE pline de lume și, așa cum am mai spus, evita, mai cu seamă de o vreme încoace, orice relație cu semenii. Dar acum se simți deodată atras de ei. Ceva nou părea a se isca în sufletul lui, împingându-l spre oameni. Ostenise într-atât în ultima lună, muncit de obsesia lui, de umbra lui exaltare, încât simțea nevoia ca, fie și pentru scurt timp, să respire într-o altă lume, oricare ar fi fost ea, așa că, ignorând mizeria din jur, rămase cu placere în cârciuma aceea.

Cârciumarul hălduia în altă încăpere, dar își făcea deseori apariția în salon, coborând o scară interioară, în capul căreia se arătau mai întâi cizmele lui bine văcsuite, cu carâmbi roșii, răsfrânti. Insul arbora o haină de velur, încrețită în talie, și o jiletă

de atlas negru, neînchipuit de slinoasă; cravată nu purta, iar chipul lui părea uns cu ulei, ca un lacăt de fier. În spatele tejghelei, se foia un băiețandru de vreo paisprezece ani, iar prin preajmă — un altul, și mai Tânăr, care ducea comenzile la mese. Pe tejghea — un platou cu castraveți tăiați rondele, bucăți de pâine neagră, uscată, și felii de pește care, toate laolaltă, răspândea un miros respingător. Atmosfera era înăbușitoare, irespirabilă și totul părea atât de îmbibat cu damfuri, încât ai fi zis că, numai de la aerul acela, te puteai face praf în cinci minute.

Se întâmplă, uneori, în viață să întâlnim oameni complet necunoscuți nouă, dar care ne stârnesc interesul de la prima vedere, aşa, din senin, înainte de a apuca să rostească un singur cuvânt. Tocmai o asemenea impresie produse asupra lui Raskolnikov un mușteriu așezat într-un ungher mai îndepărtat al salonului și care aducea cu un slujbaș ieșit la pensie. Tânărul avea să-și amintească ulterior, în repetate rânduri, această primă impresie, atribuind-o unui presentiment. Îi arunca fostului slujbaș priviri insistente, desigur și pentru că acela îl fixa la rândul lui, vădit dornic de a intra în vorbă. Cât despre ceilalți clienți aflați în local, inclusiv cârciumarul, omul îi privea cumva flegmatic și chiar plăcărit, cu un aer de tanțoșă superioritate, ca pe niște personaje de joasă condiție și fără instruire, cu care n-avea ce vorbi. Era un bărbat trecut de cincizeci de ani, de statură mijlocie și îndesat, cu părul cărunt și o cuprinzătoare chelie, cu braji gălbjeți, chiar verzui, fleșcăiți de atâta bătrânețe, și cu pleoape puhave, îndărătul căror străluceau niște ochi minusculi, injecții de sânge, înguști ca niște crăpături, însă plini de vivacitate. Ceea ce te izbea la chipul lui era privirea, trădând inteligență și spirit, dar uneori și o stranie exaltare, vecină cu nebunia. Purta un frac negru, vechi, complet ferfenițit, cu nasturii căzuți. Doar unul se mai ținea, precar, și la acela omul se încheiașe, vrând, pesemne, să păstreze o urmă de decență. Sub jiletca lui de nanchin se zărea un plastron boțit, pătat și umed. Se bărbierise, ca un slujbaș ce se află, dar asta nu prea de curând, și deja pe braji începuseră să-i răsară peri deși, cenușii. și gesturile lui păstrau ceva din ifosul cinovnicesc, dar omul părea neliniștit: își

ciufulea puținul păr și, la răstimpuri, abătut, își așeza coatele trențăroase pe masa cleioasă și udă, sprijinindu-și bărbia în palme. În sfârșit, îl privi pe Raskolnikov drept în față și spuse, tare și răspicat:

— M-aș putea încumeta, distinse domn, să vă propun o convorbire amicală? Trebuie să spun că, sub înfâțișarea modestă a Domniei Voastre, ochiul meu exersat intuieste un Tânăr instruit și nedeprins cu băutura. În ce mă privește, am prețuit întotdeauna învățătura, mai cu seamă când e însoțită de sensibilitate, și, în plus, trebuie să știți că sunt consilier titular. Marmeladov, așa mă cheamă — consilier titular. Îndrăznesc să vă întreb: ați avut, până acum, vreo slujbă?

— Nu, încă studiez..., răspunse Tânărul, surprins atât de stilul sofisticat al personajului, cât și de faptul că fusese abordat atât de frontal. În pofida dorinței de comunicare pe care o resimțise atât de imperios cu câteva clipe în urmă, la primul cuvânt ce-i fusese adresat nemijlocit, în el se deșteptă iarăși simțământul acela stânjenitor de enervare și respingere față de orice persoană străină ce s-ar fi atins, ori ar fi încercat să se atingă, de curiera personalității lui.

— Student, aşadar, ori fost student! exclamă slujbașul — exact cum îmi imaginase! Experiența, stimate domn, experiența! Si, în semn de autoapreciere, individul își duse degetul la tâmplă. Ați fost student sau, oricum, ați făcut ceva școală... Dar dați-mi voie... Se ridică, nesigur, de pe scaun, își luă clondirul cu băutură și paharul, apoi se așeză lângă Raskolnikov, puțin într-o parte. Era ușor afumat, dar vorbea volubil și fluent, pierzându-și numai arareori sirul vorbelor, când lungea și silabele. Văzându-l cum se năpustește asupra lui Raskolnikov ca asupra unei prăzi, ai fi zis că nici el nu mai deschisese gura de o lună încheiată.

— Stimate domn, începu el aproape solemn, săracia nu e un viciu, iată un adevăr indubitabil. Dar nici bătrâna nu e o virtute — cu atât mai puțin. Însă mizeria, stimate domn, mizeria e un viciu. În săracie, omul își mai păstrează nobelețea înăscută a sufletului; în mizerie — nimici, niciodată. În mizerie ești gonit din societate nu cu bastonul, ci măturat cu târnul, ca să fii cât mai umilit;